

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Будянська В. А.

Постановка проблеми в загальному вигляді, доведення її актуальності. Перетворення в економічній, соціальній, культурній галузях суспільства потребують зміни в системі професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Важливим стає виділення у складниках ключових компетентностей здатності до ділового спілкування. Актуалізується необхідність якісної підготовки студентів освітнього профілю до професійної діяльності, яка за своєю природою є комунікативною. Спілкування дозволяє кожному майбутньому менеджеру освіти ідентифікувати себе як особистість, здатну до професійної діяльності, міжособистісного взаєморозуміння, збагачення духовного світосприйняття. Професійна діяльність менеджерів освіти передбачає ефективну мовленнєву, соціокультурну взаємодію, пристосування до зміни зовнішніх і внутрішніх обставин.

У психолого-педагогічній літературі на методологічному рівні феномен спілкування є предметом досліджень учених: О. О. Бодальова, В. А. Кан-Калика, О. О. Леонтьєва, А. В. Мудрика, Є. В. Руденського, Т. К. Чмут. На теоретичному рівні проблему формування професійної культури проаналізовано в роботах Л. М. Ващенко, В. С. Грехньова, В. М. Гриньової, Л. М. Грущенко, В. В. Дивака, В. І. Лозової, В. І. Маслова, В. К. Мельник, В. І. Пуцова, О. О. Рембач, М. О. Файонової.

Однак, незважаючи на велику кількість робіт, у яких з різних боків розглянуто проблему формування культури ділового спілкування, питання, пов'язані з формуванням культури ділового спілкування майбутніх менеджерів освіти, не були предметом спеціальних досліджень.

Формулювання мети дослідження. Метою нашого дослідження є показ шляхів формування культури ділового спілкування майбутніх менеджерів освіти.

Результати дослідження. Ділове спілкування завжди пов'язане з певною професійною діяльністю людей і поза цією діяльністю не існує. Ділове спілкування – це складний і багатогранний процес, який може виступати водночас і як процес взаємодії ділових партнерів, і як інформаційний процес, і як ставлення людей один до одного, і як процес взаємовпливу один на одного, і як процес співпереживання і взаємного розуміння один одного. Усе це вимагає культури ділового спілкування.

Культура ділового спілкування – це важливий компонент загальної культури майбутнього фахівця, його особистісна, мотиваційна, професійна, здатна до рефлексії якість, що забезпечує його професійну реалізацію. Для того щоб процес формування культури ділового спілкування був ефективним, ми пропонуємо впроваджувати спеціально організовані аудиторні форми й засоби з формування культури ділового спілкування майбутніх менеджерів освіти (лекції, семінарські, практичні заняття, навчальні дискусії, ділові ігри тренінги, кейсові завдання, круглі столи, «мозковий штурм», Інтернет-конференцію, спецкурс).

З метою активізації комунікативної діяльності студентів на класичній лекції ми використовували різні прийоми і способи активного навчання. Формами активного залучення студентів до навчального процесу та спілкування виступали «лекція-бесіда» та «діалог з аудиторією». Під час вивчення тем практичного характеру використовувалися лекція-консультація та лекція-відповідь, або лекція-прес-конференція.

Залучення різноманітних форм у проведенні семінарських занять дозволило студентам отримати нову інформацію, активізувати процеси мислення. Активізації творчого спілкування сприяв метод «круглого столу».

«Круглий стіл» – активна форма занять, спрямована на вдосконалення комунікативних умінь між учасниками семінару, яка сприяє активізації творчого спілкування. Атрибутами є меблі, розташовані таким чином, щоб учасники бачили одне одного; фонд питань, на які учасники повинні

відповідати, постійно оновлюється. Мета – забезпечити вільне, нерегламентоване обговорення поставлених питань. Формулюється тема, яка має неоднозначне тлумачення. Студенти заздалегідь готують доповіді, реферати та виступи.

Метод «круглого столу» може використовуватися для проведення семінарських занять з метою обговорення складних теоретичних проблем і обміну досвідом. На це заняття корисно запрошувати компетентних осіб – спеціалістів із галузей знань, що обговорюються.

У процесі навчання майбутніх менеджерів освіти був використаний метод «мозкового штурму». Сутність методики (синоніми – брейнстормінг, «мозковий штурм», «прочищення мозку», метод віднесеної оцінки, метод генерування несподіваних ідей, обміну думок тощо) полягає в груповому обговоренні творчих завдань у ситуації вільного обміну поглядами. Використовуючи метод мозкової атаки, студенти працюють, генеруючи ідеї, вони позбавлені критики, адже є лише експерти, які фіксують, оцінюють та відбирають кращі ідеї. Метою методу є звільнення учасників від впливу критичних зауважень, абстрагування від звичайного ходу думок у процесі збирання якомога більшої кількості ідей для вирішення конкретного завдання. Для цього характерне створення ситуацій вільного спілкування, стимулювання комунікативної активності студентів. цього процесу Метод ґрунтується на груповому формуванні ідеї вирішення певного завдання.

Значну роль у формуванні культури ділового спілкування має використання ігрових методів, сюжетно-рольових та ділових ігор, характерною особливістю яких є імпровізаційне розігрування учасниками процесу заданої проблемної ситуації професійної взаємодії, у ході якої вони виконують ролі різних персонажів. Використання ігрових методів у процесі комунікативної підготовки надзвичайно продуктивне. У штучно створених умовах студент програє різні життєві і виробничі ситуації, що є необхідним моментом для його

розвитку, зміни соціальних позицій, ролей у суспільстві, для формування професійних інтересів, потреб, навичок.

Крім ігор-змагань, у розвитку здібностей ділового спілкування в навчанні студентів можна використовувати рольові ігри в ситуаціях умовного моделювання. При цьому розширюється поле усвідомлення можливих способів спілкування в різноманітних ситуаціях професійної взаємодії, розвиваються вербальні та невербальні комунікативні вміння, формується вміння слухати, аргументувати, доводити свій погляд, активно відстоювати власну позицію тощо. З рольовою ситуацією тісно пов'язана мовленнєва поведінка студента. Ділове спілкування майбутніх менеджерів освіти передбачає участь у різноманітних професійних ситуаціях, що вимагають уміння вибирати мовленнєву тактику.

Ефективною і дієвою формою стала Інтернет-конференція, яка мала на меті узагальнення навчального матеріалу спецкурсу. Інтернет-конференція передбачала тривалу попередню підготовку студентами доповідей і організацію подальшої дискусії з обговорюваних проблем, сприяла здійсненню Інтернет-спілкування.

Висновки. Отже, впровадження спеціально організованих аудиторних форм і засобів (лекції, семінарські, практичні заняття, навчальні дискусії, ділові ігри, тренінги, круглі столи, «мозковий штурм», Інтернет-конференція, спецкурс) дозволяє ефективно формувати культуру ділового спілкування майбутнього менеджера освіти.

Перспективним напрямком досліджень культури ділового спілкування майбутніх менеджерів освіти ми вважаємо розробку питань, пов'язаних з дослідженням спеціально організованих форм і засобів роботи, їх впровадження у навчально-виховний процес.

Література

1. Алферова С. А. Формирование культуры общения студентов в

образовательном процессе вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / С. А. Алферова. — Саратов, 2000. — 165 с.

2. Асадов А. Н. Культура делового общения : учебное пособие / А. Н. Асадов, Н. Н. Покровская, О. А. Косалимова. — СПб: СПбГУЭФ, 2010. — 156 с.

3. Пасинок В. Г. Підготовка студентів вищих навчальних закладів до організації ділової комунікації / В. Г. Пасинок // Теорія та методика навчання та виховання. — 2009. — № 22. — С. 154—160.

4. Рембач О. О. Формування культури ділового спілкування майбутніх міжнародників-аналітиків у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Рембач. — Вінниця, 2005. — 369 с.